

OPINIA
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 29 września 2010 r.

**w przedmiocie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju
sądów powszechnych (GMS-WP-183-118/10)
oraz stanowisko o potrzebie zmian przepisów dotyczących asystentów sędziów.**

Krajowa Rada Sądownictwa po zapoznaniu się z poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (GMS-WP-183-118/10) opiniuje go negatywnie.

Poselski projekt zmiany do ustawy o ustroju sądów powszechnych nie reguluje w sposób kompleksowy instytucji asystenta sędziego. Powierzając asystentom zadania z zakresu ochrony prawnej nie zawiera propozycji zmian Kodeksu postępowania cywilnego w zakresie uprawnienia asystentów do dokonywania czynności z zakresu ochrony prawnej oraz wyraźnie rozgraniczających uprawnienia w tym zakresie wykonywane przez referendarzy sądowych i asystentów sędziów. W projektowanej ustawie brak również jakiegokolwiek odniesienia do ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz. U. Nr 26, poz. 157 ze zm.) Proponowane istotne zmiany dotyczące statusu asystentów sędziów nie mogą zostać zaakceptowane bez odpowiednich zmian ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury min. w zakresie obowiązkowego stażu aplikantów aplikacji sędziowskiej na stanowiskach asystentów sędziów.

Krytycznie należy również ocenić wprowadzenie stosunku pracy asystentów sędziów opartego o stosunek mianowania. Prawo pracy od szeregu lat konsekwentnie odchodzi od nawiązywania stosunku pracy w oparciu o mianowanie, eliminując go w różnego rodzaju przepisach. Zdaniem Krajowej Rady Sądownictwa, o ile w przypadku referendarzy sądowych zachowanie tego rodzaju stosunku pracy jest uzasadnione i wynika z samodzielności orzeczniczej tej grupy zawodowej, to w przypadku asystentów sędziów wzmocnienie stosunku pracy tej grupy zawodowej jest niecelowe.

W tej sytuacji zbędne jest także wprowadzenie do ustawy zasad odpowiedzialności dyscyplinarnej asystentów sędziów

Pozytywnie ocenić należy natomiast wprowadzenie do ustawy zasad delegacji asystentów sędziów.

Odciążenie kadry sędziowskiej od wykonywania zadań nie związanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości zarówno w kontekście wskazywanego przez projektodawcę wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2008 sygn. akt P 54/07 jak i zalecenia R (86) 12 Komitetu Ministrów Rady Europy z dnia 16 września 1986 roku dotyczącego środków zapobiegania nadmiernemu obciążeniu sądów i jego zmniejszenia jest konieczne, jednakże przeprowadzenie proponowanych zmian w ustawie – Prawo o ustroju

sądów powszechnych musi zostać zsynchronizowane ze zmianami w prawie procesowym oraz innymi ustawami w sposób systemowy.

Zdaniem Rady proponowane zmiany nie rozwiążą problemów związanych z naborem na asystentów sędziów oraz nie odpowiadają faktycznej roli tego ważnego w kadrach sądów stanowiska.

Krajowa Rada Sądownictwa w stanowisku z dnia 29 lipca 2010 w sprawie nowelizacji ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury podniosła, że utrzymanie wymogu ukończenia przez asystentów sędziów aplikacji ogólnej stanowi poważną przeszkodę w zapewnieniu sądom odpowiednich kadr, przede wszystkim na stanowiskach asystentów sędziów, które w dużej liczbie pozostają nieobsadzone (z powodu braku chętnych kandydatów spełniających wymagania ustawowe). W niedalekiej przyszłości, po ostatecznym wygaszeniu aplikacji sądowej na dotychczasowych zasadach (ostatni egzamin sędziowski w tym trybie odbył się w wrześniu 2010 r.), wiele sądów w Polsce zostanie pozbawionych możliwości zatrudnienia osób zainteresowanych podjęciem pracy na stanowiskach asystentów sędziego. Wskazała także, iż celowy jest powrót do instytucji asesora sądowego z odpowiednio ustalonym zakresem jego kognicji, zgodnym z granicami wyznaczonymi Konstytucją RP. Rozszerzenie zakresu kompetencji asystentów sędziów czy przywrócenie instytucji asesora sądowego w nowej formie służyć powinno tym samym celom, lecz decyzja o sposobie zmian winna być podjęta po szczegółowym zaprojektowaniu pod względem legislacyjnym obydwu z branych pod uwagę wariantów.

Krajowa Rada Sądownictwa negatywnie ocenia projektowany art. 149 § 1a – ustanowienie względem referendarzy wymogu odbycia co najmniej dwuletniego stażu na stanowisku asystenta sędziego. Rada w stanowisku z dnia 29 lipca 2010 roku (jw.) wskazała na potrzebę rozważenia powrotu do koncepcji sześciomiesięcznej aplikacji referendarskiej, przygotowującej wyłącznie do wykonywania zawodu referendarza sądowego, i potraktowanie aplikacji ogólnej jako aplikacji przygotowującej do wykonywania obowiązków asystenta sędziego i asystenta prokuratora.

Nadto należy wskazać, iż projektowany art. 155 § 3b (zwroty: „sędziów, których obowiązki wykonuje asystent” oraz „do pełnienia obowiązków innych sędziów”) pozostaje w oczywistej sprzeczności z art. 45 § 1 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz pomocniczym charakterem czynności wykonywanych przez asystentów sędziów.

Krajowa Rada Sądownictwa wskazuje także, że przy zmianach dotyczących statusu asystenta sędziego i po rozwiązaniu problemów z naborem celowa wydaje się modyfikacja § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 listopada 2002 roku w sprawie szczegółowego zakresu i sposobu wykonywania czynności przez asystentów sędziów (Dz.U. Nr 192 poz. 1613 ze zm.) tj. wprowadzenie zasady, iż asystent sędziego może pełnić obowiązki asystenta jednego sędziego. Podobnie negatywnie Rada ocenia utrzymywanie wynikającego z art. 155a § 4 USP wymogu wyłaniania asystentów w drodze konkursu, mającego na celu min. sprawdzenie wiedzy kandydatów. Zgodnie z art. 155 § 2 pkt 5 USP na

stanowisku asystenta sędziego może zostać zatrudniona osoba, która ukończyła aplikację ogólną prowadzoną przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury lub zdała egzamin sędziowski lub prokuratorski albo ukończyła aplikację notarialną, adwokacką lub radcowską i złożyła odpowiedni egzamin. Ukończenie aplikacji ogólnej a zwłaszcza zdany egzamin sędziowski, prokuratorski, adwokacki, radcowski i notarialny są dowodem przygotowania merytorycznego kandydatów i organizacja dodatkowych egzaminów jest zbędna także ze względów ekonomicznych. Nabór w drodze konkursu mającego wyłonić najlepszych kandydatów jest konieczny wyłącznie w przypadku ubiegania się o jedno wolne stanowisko asystenta sędziego przez więcej niż jedną osobę. Dotychczasowa praktyka zatrudniania na stanowiskach asystentów osób bezpośrednio po ukończeniu wyższych studiów prawniczych zdała egzamin i pozwoliła na wykształcenie znacznej grupy prawników doskonale spełniających powierzone im zadania asystentów sędziów. Kolejny raz Krajowa Rada Sądownicza wskazuje również, że obecna procedura naboru na wolne stanowiska asystenta jest zbyt skomplikowana i długotrwała. W ocenie Rady procedura konkursowa powinna być uproszczona. Zwłaszcza 60 dniowy termin przewidziany w § 2 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 września 2008 roku „W sprawie przeprowadzania konkursów na stanowisko asystenta sędziego” winien ulec radykalnemu skróceniu. Rozwiązanie to powoduje, że stanowiska asystentów sędziów są nie obsadzone przez bardzo długi czas, utrudniając zdecydowanie pracę sądów.